

Stručni rad

UDK: 338.45(4)(049.3)

Miroslav Ilić, dipl. oec.

PRIKAZ KNJIGE
TOWARDS THE RE-INDUSTRIALIZATION OF EUROPE
A CONCEPT FOR MANUFACTURING FOR 2030

Autor: **Engelbert Westkämper**Jezik: **engleski**Nakladnik: **Springer-Verlag, Berlin Heidelberg**Mjesto i godina izdanja: **Berlin, 2014.**Broj stranica: **112**ISBN: **978-3642385018**

Industrijske aktivnosti predstavljaju osnovu gospodarstva svake razvijene zemlje. Te aktivnosti su vrlo značajne u kontekstu razvijenih europskih zemalja. U mnogim zemljama se u posljednjem razdoblju može zapaziti stagnacija proizvodnih aktivnosti i trajna deindustrijalizacija. Taj proces je vrlo često jednosmjernan što ostavlja trajne gospodarske posljedice koje se očituju kroz gubitak radnih mjesta i smanjenje gospodarske razmjene te povećanje vanjsko-trgovinskih deficita. Istodobno proces zatvaranja industrijskih subjekata vodi do trajnog gubitka sposobnosti i znanja kumuliranog u njima kao i do prekida često dugačke tradicije. Ti čimbenici nedvojbeno indirektno vode do stagnacije svih društvenih odnosa i gubitka perspektive za gospodarski rast. Suprotno pojedinim očekivanjima uslužni sektor i druge aktivnosti nisu uspjele u svakoj ekonomiji nadoknaditi gubitak radnih mjesta niti povećati stope gospodarskog rasta. To je između ostaloga povezano s cijelim nizom strukturnih razloga koji se razlikuju od zemlje do zemlje i koji nisu dovoljno razmotreni. U mnogim zemljama nije došlo samo do smanjenja relativnog udjela industrije u BDP-u i zaposlenosti već do realnog i apsolutnog pada tih pokazatelja.

Knjiga "*Towards the Re-Industrialization of Europe*" je posvećena mogućnostima za zaustavljanje deindustrijalizacije i poticanje održivog razvoja ekonomije. Razmatranja u knjizi su dijelom vezana uz paneuropski koncept proizvodne platforme "*ManuFuture*". Na početku knjige izloženi su predgovori knjizi. Knjiga je značajna u kontekstu znanstvenih i stručnih razmatranja o perspektivama industrije i posljedicama zadnje financijske krize. Značajan faktor koji se razmatra u knjizi je utjecaj nadolazećih velikih trendova u ekonomiji i društvu te povezano usmjeravanje poslovnih modela industrijskih poduzeća. Knjiga ima sustavan pristup području razmatranja. U knjizi postoji veći broj ilustriranih prikaza i shema.

Prvo uvodno poglavlje iznosi činjenicu da je europska ekonomija u posljednjih 20 godina izgubila čak trećinu kapaciteta stvaranja dodane vrijednosti, što je imalo utjecaj na

nezaposlenost i javne financije. S ciljem borbe protiv ekonomske stagnacije na europskoj razini bile su donesene smjernice na nacionalnim razinama za poticanje inovacije i razvoja poduzeća. U poglavlju se iznosi zabrinjavajuća tendencija da će Europa izgubiti čak pola radnih mjesta u narednih 30 godina prema sadašnjoj dinamici deindustrijalizacije. Istodobno se ističe povezanost i relativan značaj trenutnih financijskih kretanja i dugoročnih trendova u ekonomiji na industrijska kretanja i razvoj. Daje se osvrt na europski dugoročni koncept ManuFuture kao faktor stabilizacije i razvoja industrijske baze u Europi. Također se ističe značaj američkih programa za zaustavljanje deindustrijalizacije. U poglavlju se prezentiraju osnove koncepta Manufacturing 2030 kao mogućnosti za poticanje razvoja u industriji i savladavanje zapreka.

U drugom poglavlju prezentiraju se odrednice koncepta ManuFuture kao platforme vezane uz cijeli niz različitih industrija s ciljem da razvije i implementira strategiju razvoja koja će pomoći da europska industrija usvoji proizvode s većom dodanom vrijednosti. U sklopu toga predviđa se veće korištenje znanja i viših tehnologija da se ostvare veći tržišni udjeli s proizvodima veće sofisticiranosti te dugoročno osiguraju radna mjesta. Shematski je prikazana hijerarhija koncepta prema nacionalnim razinama kao i okvir vremenske provedbe plana. Proizvodna poduzeća se realno prikazuju kao socioekonomske cjeline s viskom potrebom integracije lokalne infrastrukture u njihove poslovne procese. Pri tome će poseban značaj imati budući društveni trendovi.

U trećem poglavlju razmatra se položaj i značaj europske industrije kao važnog ekonomskog i društvenog čimbenika koji se suočava s promjenama u okruženju. Posebno se ističe značaj industrije kao vrlo važnog ekonomskog faktora za stvaranje dodane vrijednosti pri proizvodnji proizvoda. Ističe se značaj potencijala proizvodnih aktivnosti za stvaranje bogatstva i otvaranje kvalitetnih radnih mjesta. U prilogu se uz ostale ističu pokazatelji o broju proizvodnih poduzeća i njihovim investicijama u odnosu na europski BDP. Pri tome su vrlo značajne proizvodne aktivnosti u ukupnome izvozu Europske unije te u podršci istraživanju i razvoju u Europi. U nastavku poglavlja daje se prikaz i odrednice procesa deindustrijalizacije u razvijenim europskim zemljama s podacima za pojedine zemlje. Ekonomski ciklusi su čimbenik koji je ubrzao proces deindustrijalizacije. U daljnjem razmatranju ističu se problemi proizvodnih poduzeća koji su se povećali s financijskom krizom. Uz te probleme se također ističe europski gubitak proizvodnih aktivnosti manjeg tehnološkoga stupnja kao čimbenik koji je dao doprinos gubitku radnih mjesta u europskoj industriji. Autor ističe u zaključnim razmatranjima važnosti uspostave globalnih društvenih i tehničkih standarda u proizvodnim djelatnostima kao važnog čimbenika prosperiteta i diferencije europske industrije. Na kraju poglavlja se iznosi zaključak o mogućnosti oporavka europske industrije uz dovoljno razumijevanje političkih i društvenih čimbenika.

Četvrto poglavlje razmatra globalne i društvene trendove te njihov utjecaj na industriju. Ti trendovi se razmatraju vezano za koncept ManuFuture. U poglavlju se uz ostale pobliže prikazuju trendovi vezani uz globalizaciju, demografske i osobne promjene, financijska kretanja i razvoj novih tehnologija. Sugerira se da će u budućnosti na proizvodne aktivnosti uz tehnološki napredak više utjecati i druge strukturne promjene. Izlaže se značaj budućih individualnih preferencija potrošača kao diferencijalni faktor za tržišni uspjeh proizvodnih poduzeća koji povećava složenost poslovnog procesa poduzeća. Pri tome se mogu iskoristiti učinci transfera znanja u poduzećima radi povećanja ukupne razine znanja ugrađenog u neki proizvod i postizanja veće poslovne učinkovitosti. Pri tome će biti važan utjecaj

globalizacijskih procesa na dosadašnji industrijski razvoj te na buduća kretanja. Između ostaloga, globalizacijski procesi su imali utjecaj na transfer pojedinih radnih mjesta iz razvijenih zemalja Europe prema manje razvijenim zemljama. U poglavlju je izneseno da će globalizacija imati utjecaj na buduće formiranje proizvodnih procesa i mogućnosti korištenja povoljnijih uvjeta poslovanja u pojedinim zemljama. To je u skladu s ranije razvijenom poslovnom praksom velikih razvijenih industrijskih poduzeća. U poglavlju se dalje daje naglasak na čimbenike održivog razvoja i poslovanja. U zaključnom razmatranju industrija je mogućnost rješenja za društvene promjene kroz stvaranje radnih mjesta i gospodarskog rasta. Pri tome proizvodna aktivnost jedina može ugraditi rezultate istraživanja i razvoja u konkretne proizvode koji će zadovoljiti potrebe tržišta.

Peto poglavlje analizira dugoročne ciljeve razvoja proizvodnje. U sklopu tih dugoročnih ciljeva poseban značaj će imati održivost poslovanja i konkurentnost. Važne značajke europskog predvodništva u proizvodnji su izražene kroz potrebu da poduzeća opstaju u ekonomskim promjenama i da pomognu stvaranju radnih mjesta i društvenog standarda. Predvodništvo je potrebno sačuvati u kategorijama konkretnosti industrije, u tehnologiji i njenoj implementaciji i kategoriji održivoga razvoja i ekoloških normi. Posebno se ističe funkcija proizvodnje kroz značajno zapošljavanje osoba različite strukture obrazovanja. Shematski se izlaže povezanost faktora globalne konkurentnosti i održivosti sa životnim ciklusom proizvoda. Kroz razvoj proizvodnih aktivnosti potrebno je optimizirati učinkovitost svake prikazane faze ciklusa. U poglavlju se poduzeće razmatra kao socio-tehnička cjelina koja povezuje sve proizvodne čimbenike radi ostvarenja poslovnog procesa proizvodnoga poduzeća. Na kraju poglavlja daje se osvrt na mogućnosti ponovnog razvoja proizvodnih aktivnosti u nekim osnovnim sektorima i sektorima srednje tehnologije kao potencijalna pomoć za smanjenje nezaposlenosti. Posebno je značajan zaključak poglavlja da je pogrešna pretpostavka u industrijaliziranim zemljama da se mogu odreći sektora niže tehnologije. To je vrlo značajno u današnje doba kada nakon stagnacije tradicionalnih industrija u nekim područjima nije nađena zamjena.

Šesto poglavlje prezentira viziju budućeg proizvodnog sektora u Europi. U sklopu te vizije predviđa se razvoj proizvodnih aktivnosti u kontekstu integracije industrije u lokalne društvene čimbenike. To je posebno značajno kroz potrebu da proizvodna poduzeća daju zajednici pozitivan doprinos kroz kvalitetu vlastitih poslovnih procesa. Istodobno je potrebno da lokalna zajednica prepozna važnost proizvodnje i daje primjerenu podršku. Kao dio vizije industrije predstavljaju se važni čimbenici industrije u zajednici, industrije kao elementa lanca stvaranja vrijednosti, odgovarajućih modela odnosa industrije prema okolišu i utjecaj informatičkog razvoja na daljnji razvoj. Pri razvoju industrijskih procesa potrebno je osmisliti u skladu s efikasnošću procesa i uvođenjem inovativnih koncepata kao npr. Lean manufacturing. To je između ostaloga, značajno zbog konkurentnosti poslovnih aktivnosti. U poglavlju se također ističe važnost adekvatne integracije proizvodnih pogona u cijelom poslovnom procesu prema cjenovnoj efikasnosti i efikasnosti pratećih procesa. Taj čimbenik je danas vrlo značajan u strategiji velikih međunarodnih poduzeća. Zaključno se ističe značaj tehnološkog razvoja ugrađenog u industrijsku proizvodnju kao čimbenika povećanja produktivnosti i očuvanja konkurentnosti. Pri tome porast produktivnosti se može prenositi u ekonomiji.

Sedmo poglavlje obuhvaća mogućnosti postizanja održivoga razvoja. Ističe se važnost usmjeravanja načina poslovanja proizvodnih poduzeća od kratkoročnih profita prema

stvaranju veće dodane vrijednosti i većeg uvažavanja održivoga razvoja. U poglavlju se smatra da je dio rješenja potreba za stvaranjem infrastrukture koja će podržati razvoj proizvodnje. Spominju se velike regionalne razlike koje imaju utjecaj na inovacijske procese proizvodnih poduzeća. To neizravno utječe na cjelokupnu troškovnu strukturu proizvodnje. U tome dijelu se izlažu odrednice koje u pojedinim zemljama utječu na uspjeh inovacijskih procesa. Daje se ilustrativni prikaz europskih zemalja prema uspješnosti inovatorstva. Pri tome je značajna lokalna integriranost poduzeća u nekome području i poveznice s različitim subjektima iz javnoga i privatnoga sektora. Time se ukazuje na potencijal regionalnih čimbenika i suradnje u poticanju proizvodnje. U poglavlju se također ukazuje na značaj obrazovnih procesa i stjecanja vještina za uspjeh inovacije i proizvodnje. Time će doći do potrebe usklađivanja obrazovne strategije s potrebom stvaranja kadrova sposobnih za realne zahtjeve radnih mjesta u budućnosti. Povećanje praktičnih sposobnosti treba imati poseban značaj u budućem razvoju kadrova prema izloženom.

Posljednje osmo poglavlje razmatra globalne aspekte internacionalizacije proizvodnje. Ukazuje se na velike konkurentske prednosti koje ima europska industrija i koji će omogućiti njezin prosperitet i ubuduće. Naglašava se važnost stvaranja strategije koja će u pojedinim sektorima omogućiti održanje tržišne prednosti. Izlaže se važnost standardizacije proizvodnih procesa kao faktora koji neizravno određuje tržišne mogućnosti te koji može povećati proizvodnju. Posebno se ističe da će standardizacija na europskoj razini trebati smanjiti poslovne zapreke i uskladiti se s trendovima. Putem standardizacije je moguće postići napretke po pitanju zaštite okoliša i zaštite na radu te vezano uz proširenje primjene tehnologije. U zaključnome razmatranju autor ističe važnost standarda u proizvodnji kao doprinosu smanjenju različitih zapreka, ispunjenja potreba kupaca i kao čimbenik otvaranja zajedničkog europskog tržišta.

Knjiga daje smjernice i pogled na tematiku vezanu uz poticanje proizvodnje. To je u današnje doba vrlo aktualno s obzirom na potrebe za novim radnim mjestima, poboljšanjem opće gospodarske situacije i za zaustavljanje negativnih gospodarskih trendova. Razmatranja u knjizi daju dodatan doprinos tom nedovoljno istraženom području u kojemu za mnoga otvorena pitanja nema konsenzusa niti je postignuto praktično rješenje. To je potencijalno značajno i za hrvatsku ekonomiju u kojoj je potrebno postići odgovarajući gospodarski rast. Dan je sustavan prikaz jednog koncepta za povećanjem proizvodnih aktivnosti na višoj europskoj razini. Time se daje pobliži uvid u mjere i planove ekonomske politike na razini Europske unije s ciljem povećanja proizvodnih aktivnosti. U knjizi ipak nije dovoljno izložen stvaran značaj pojedinih mogućnosti i praktična provedba tih mogućnosti. Razmatranja u knjizi su u većoj mjeri tek konceptualno određena, što će za mogućnosti praktične primjene zahtijevati dodatan napor i revalorizaciju razvoja tih koncepata. Knjiga ne predstavlja mogućnosti sustizanja u industrijskome razvoju ekonomija koje nemaju dovoljno tradicije niti gospodarskih subjekata koji mogu biti nositelji gospodarskoga razvoja. To je značajan dio suvremenih gospodarskih problema.

U knjizi se daje konceptualni doprinos u ovom području u kojemu unatoč interesu istraživača i postojanju publikacija nema još dovoljno realno provedivih rješenja. To je vrlo značajno s obzirom na različita iskustva u pojedinim ekonomijama i pripadne tendencije. Te razlike se mogu očekivati i u budućnosti. U pojedinim ekonomijama može se nakon duže stagnacije industrijskih aktivnosti zapaziti reindustrijalizacija. To je, između ostaloga, vezano uz povoljne uvjete poslovanja te postojanje podrške i razumijevanja za taj proces.

Razmatranja iz ove tematike nisu značajna samo za proces industrijalizacije već i za očuvanje postojećih radnih mjesta i stvaranje konkurentskih uvjeta poslovanja. To je potencijalno važno za restrukturiranje i stvaranje buduće strategije različitih proizvodnih poduzeća koja posluju u objektivno nepovoljnim uvjetima. Razlike u proizvodnim mogućnostima i kontekstu poslovanja između europskih zemalja će se zadržati i u budućnosti. To dodatno naglašava potrebu za razumijevanjem tog konteksta kao i traženjem svih mogućnosti za stvaranje boljih razvojnih uvjeta. U kontekstu hrvatske ekonomije također su značajne buduće mogućnosti za razvoj inovacije i proizvodnje u sklopu europskoga gospodarstva. Knjiga daje vlastiti pogled na tendencije i ciljane promjene europskih proizvodnih procesa. Time se može povećati razumijevanje budućih kretanja i otvoriti nova razmišljanja. Brojni čimbenici izloženi u knjizi imaju potencijal detaljnijeg razmatranja s obzirom na provedbene mogućnosti i rezultate u praksi. Knjiga je potencijalno zanimljiva akademskim krugovima kao i za široke sfere *stakeholdera* vezanih uz industrijsku proizvodnju i ekonomsku politiku.